

MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA INFORMATIKY

Rozpoznanie užívateľa na základe informácií o HTTP komunikácií

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Matej Majdiš

Brno, jar 2017

*Namiesto tejto stránky vložte kópiu oficiálneho podpísaného zadania práce a
prehlásenie autora školského diela.*

Prehlásenie

Prehlasujem, že táto diplomová práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracoval samostatne. Všetky zdroje, pramene a literatúru, ktoré som pri vypracovaní používal alebo z nich čerpal, v práci riadne citujem s uvedením úplného odkazu na príslušný zdroj.

Matej Majdiš

Vedúci práce: doc. RNDr. Vlastislav Dohnal Ph.D. title

Podakovanie

TODO

Zhrnutie

TODO

Klíčové slová

keyword1, keyword2, ...

Obsah

1	Úvod	1
1.1	<i>Aplikácie typu Klient-Server</i>	2
1.1.1	Klient-Server model	2
1.1.2	Architektúra	3
2	Sieťové vrstvy	5
2.1	<i>Aplikačná vrstva</i>	5
2.1.1	HTTP	6
2.2	<i>Transportná vrstva</i>	8
2.2.1	Protokol TCP	9
2.2.2	Protokol UDP	10
2.3	<i>Sieťová vrstva</i>	11
2.3.1	Protokol IP	12
2.4	<i>Vrstva sieťového rozhrania</i>	13
3	Útoky typu Denial of Service	15
3.1	<i>Základne typy a techniky</i>	16
3.1.1	Distribuované DoS útoky	16
3.1.2	Sémantické DoS útoky	17
3.1.3	Brute-force útoky	18
3.1.4	Reflexia a zosilnenie	18
3.1.5	HTTP POST DoS útoky	19
3.2	<i>DoS nástroje a DoS as a Service</i>	19
3.3	<i>DoS - Zhrnutie</i>	20
4	Existujúce prístupy k identifikácii	21
4.1	<i>Využitie sieťovej vrstvy</i>	21
4.1.1	Internet Protocol (IP)	21
4.1.2	Výhody a nevýhody	23
4.2	<i>Monitoring TCP</i>	23
4.2.1	Výhody a nevýhody	23
4.3	<i>Aplikačné identifikátory</i>	24
4.3.1	Výhody a nevýhody	25
4.4	<i>Zhrnutie</i>	26
5	Tvorba unikátneho identifikátoru	27

5.1	<i>Popis Algoritmu</i>	27
5.2	<i>Štruktúra identifikátoru</i>	29
5.2.1	Statické dáta	29
5.2.2	Relačné dáta	29
5.3	<i>Algoritmus hľadania podobnosti</i>	31
5.3.1	Použité postupy	31
5.3.2	Funkcia na výpočet vzdialenosti	31
5.4	<i>Implementácia</i>	31
5.4.1	Použité technológie	31
5.4.2	Štruktúra a rozdelenie funkcionality	31
6	Test s reálnymi dátami	33
7	Záver	35
	Register	37
A	Príloha	37

Zoznam tabuliek

Zoznam obrázkov

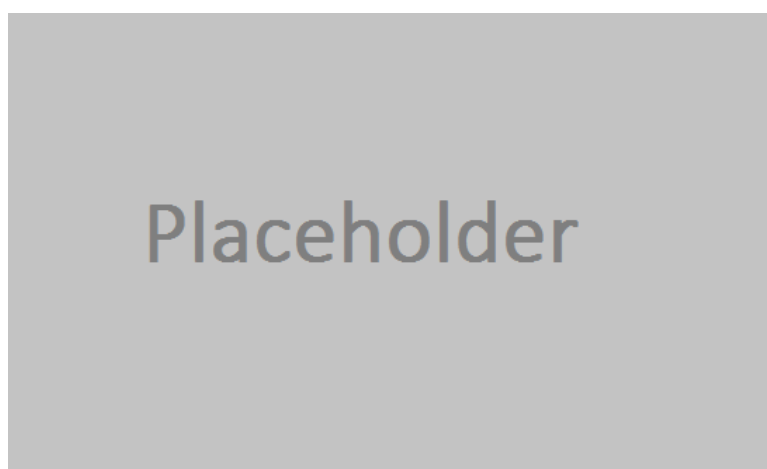
- 1.1 Vizualizácia pomeru počtu užívateľov webových a desktopových aplikácií v čase, zdroj: vlastné spracovanie 1
- 1.2 Schéma znázorňuje základnú architektúru modelu Klient-Server, zdroj: vlastné spracovanie 2
- 1.3 Grafické znázornenie a popis priebehu komunikácie 2-tier architektúry, zdroj: vlastné spracovanie 3
- 1.4 Grafické znázornenie a popis priebehu komunikácie 3-tier architektúry, zdroj: vlastné spracovanie 4
- 2.1 Vizualizácia vrstiev TCP/IP modelu, jeho najpoužívanějších protokolov a prenosových štruktúr, zdroj: vlastné spracovanie 5
- 2.2 Príklad štruktúry HTTP požiadavku a odpovede 8
- 2.3 Schéma popisujúca štruktúru TCP hlavičky a informácií, ktoré sú v nej uložené 9
- 2.4 *Three-way handshake* v TCP 10
- 2.5 Schéma popisujúca štruktúru UDP hlavičky a informácií 11
- 2.6 Schéma popisujúca štruktúru hlavičky IP protokolu 12
- 3.1 Schéma DoS útoku, zdroj: vlastné spracovanie 15
- 3.2 Schéma rozloženia DDoS útoku, zdroj: vlastné spracovanie 17
- 3.3 Schéma rozloženia DRDoS útoku, zdroj: vlastné spracovanie 18
- 4.1 Vizualizácia rozloženia IP adresového priestoru pri použití techniky prekladu NAT, zdroj: vlastné spracovanie 22
- 4.2 Grafické znázornenie procesu identifikácie užívateľa na aplikačnej úrovni a jeho následnej autentizácie, zdroj: vlastné spracovanie 25
- 5.1 Diagram znázorňujúci celý proces algoritmu spracovania requestu a hľadania podobnosti, zdroj: vlastné spracovanie 28

5.2	Detailný pohľad na štruktúru statických dát identifikátoru	30
-----	---	----

1 Úvod

Problematika jednoznačnej identifikácie používateľa je dnes veľmi dôležitou a riešenou témou. Jedným z hlavných dôvodov je fakt, že väčšina dnešných existujúcich, prípadne novo vznikajúcich systémov a aplikácií je nejakým spôsobom zapojená do Internetu. Zároveň znamená nárast aplikácií, ktoré poskytujú užívateľom webové rozhranie a ústup takzvaných desktopových aplikácií.

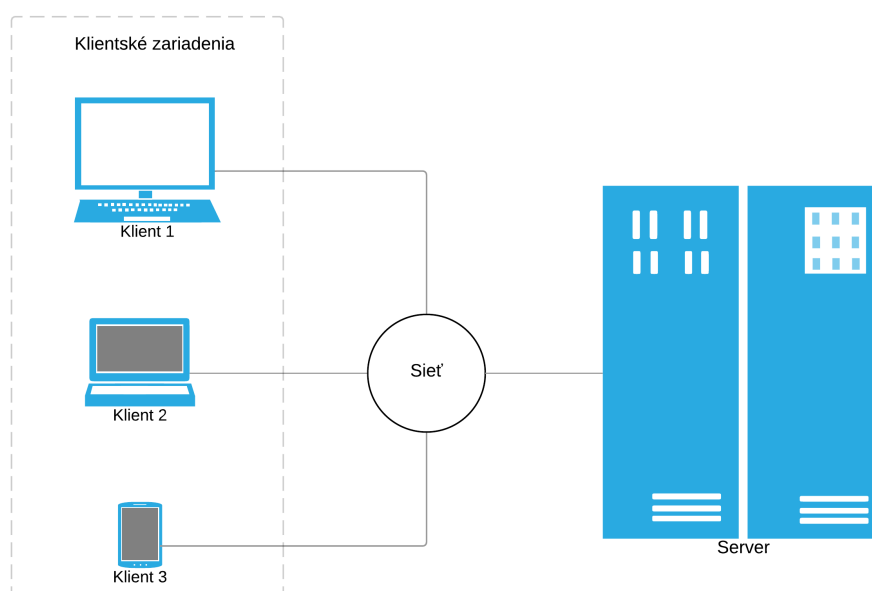
Obr. 1.1: Vizualizácia pomeru počtu užívateľov webových a desktopových aplikácií v čase, zdroj: vlastné spracovanie

Z tohto vyplýva potreba rozoznania a identifikácie používateľov, ktorý s danou aplikáciou interagujú. Existuje niekoľko rôznych prístupov k identifikácii, od mapovania IP adres sieťovej vrstvy až po aplikačnú správu užívateľských účtov. Podrobne sa nimi zaoberá kapitola 4. Cieľom tejto práce je vytvoriť unikátny identifikátor na základe informácií dostupných z *HTTP* protokolu. Pred zostavením samotného algoritmu je preto dôležité popísať niektoré kľúčové oblasti a postupy.

Nasledujúce kapitoly sa preto budú stručne zaoberať fungovaním aplikácií typu klient-server, modelom sieťových vrstiev či útokmi typu *Denial of Service*. Ďalej v práci popíšem spomínané existujúce prístupy a vlastný návrh algoritmu identifikácie užívateľa.

1.1 Aplikácie typu Klient-Server

S pokračujúcim vývojom nových technológií sa Web stáva stále väčšou súčasťou našich životov. Web taktiež už nie je limitovaný prehliadaním na počítačoch. Musí sa prispôbovať rôznym novým technológiám, ako sú napríklad mobilné, či iné zariadenia. Najčastejšie používaným modelom komunikácie pre architektúru webových aplikácií je tzv. Klient-Server model. Základnou myšlienkou tohto modelu je zaslanie požiadavku (*requestu*) klientom na server, ktorý vystupuje ako poskytovateľ služby.

Obr. 1.2: Schéma znázorňuje základnú architektúru modelu Klient-Server, zdroj: vlastné spracovanie

1.1.1 Klient-Server model

Pretože Klient-Server model je používaný rôznymi typmi aplikácií bolo nutné použiť štandardizované protokoly, na základe ktorých bude možné komunikovať. Základné používané protokoly sú: *FTP*

(*File Transfer Protocol*), *Simple Mail Transfer Protocol (SMTP)* a *Hypertext Transfer Protocol (HTTP)*. Bližšie sieťové vrstvy a jednotlivé protokoly popisuje kapitola 2.

1.1.2 Architektúra

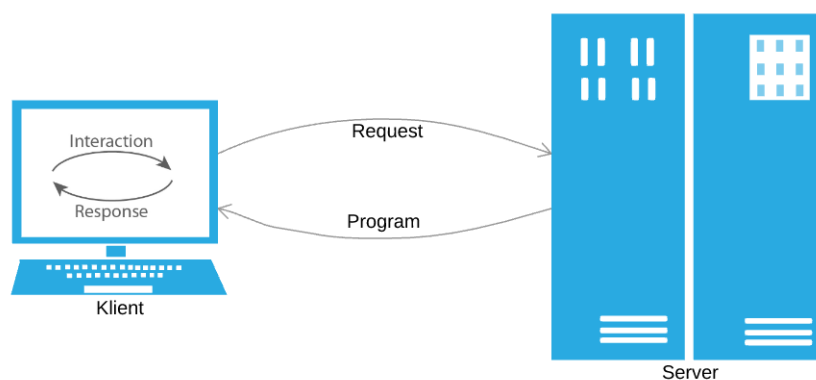
Architektúra modelu Klient-Server sa vo všeobecnosti typicky skladá z troch častí:

- Aplikačný server
- Databázový server
- Zariadenie klienta

Zároveň Existujú dva základné typy architektúr:

- 2-stupňová (2-tier)
- 3-stupňová (3-tier)

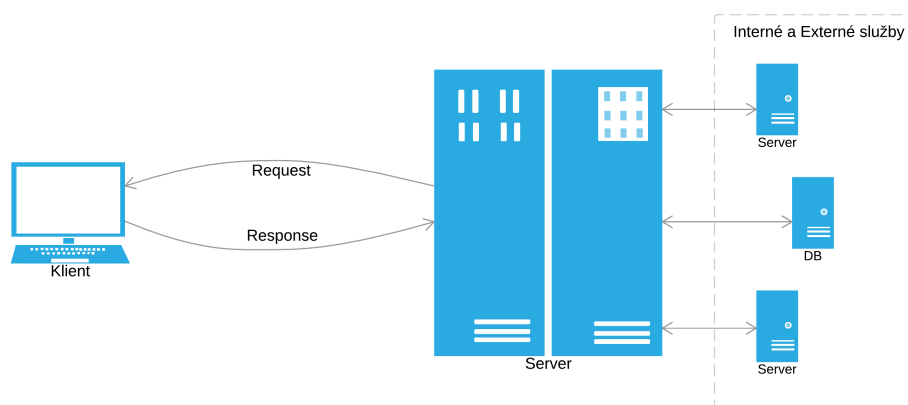
2-tier architektúra zahrňa len zariadenie klienta a databázový server. U tohoto typu architektúry je aplikácia spustená na zariadení klienta, ktoré sa následne pripája priamo na server. Zariadenie tak obsluhuje zároveň *business* logiku aj zobrazovanie aplikácie. Inak tento typ architektúry nazývame aj tučný klient (*thick client*).

Obr. 1.3: Grafické znázornenie a popis priebehu komunikácie 2-tier architektúry, zdroj: vlastné spracovanie

1. Úvod

3-tier architektúra, ktorou sa budem zaoberať v tejto práci sa od 2-tier líši najmä tým, že okrem zariadenia klienta a databázového servera zahŕňa aj aplikačný server. Tento je následne používaný na obsluhu *business* logiky aplikácie a komunikáciu s databázou, pričom zariadenie klienta slúži len na zobrazovanie. Iný názov pre takýto typ architektúry je tenký klient (*thincient*).

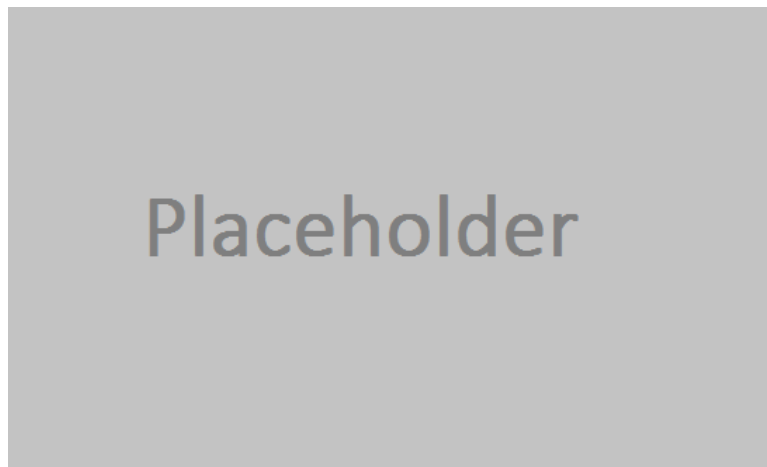

Obr. 1.4: Grafické znázornenie a popis priebehu komunikácie 3-tier architektúry, zdroj: vlastné spracovanie

Nasledujúce kapitoly tejto práce sa budú zaoberať jedným z najdôležitejších problémov Webových aplikácií, ktorým je identifikácia užívateľa. Najskôr kapitola 2 popisuje jednotlivé sieťové vrstvy a protokoly, ktorých informácie je možné použiť na následnej identifikácii. Ďalšou časťou je zhrnutie existujúcich prístupov k rozoznaniu užívateľov v kapitole 4 a popis útokov typu DOS v kapitole 3. Najdôležitejšou časťou je však samozrejme kapitola 5, ktorá popisuje návrh samotného algoritmu identifikátoru.

2 Sieťové vrstvy

Nasledujúca kapitola stručne popisuje jednotlivé sieťové vrstvy TCP/IP modelu a ich protokoly. Zameriava sa na štruktúry a informácie, ktorých pochopenie je dôležité pre ďalšie zložky teoretickej a praktickej časti práce. Ide najmä o konkrétne informácie jednotlivých protokolov skutočne použité v implementácii identifikačného algoritmu.

Obr. 2.1: Vizualizácia vrstiev TCP/IP modelu, jeho najpoužívanějších protokolov a prenosových štruktúr, zdroj: vlastné spracovanie

2.1 Aplikačná vrstva

Na vrchole hierarchie je Aplikačná vrstva abstrakciou, ktorá špecifikuje konkrétne protokoly a metódy používané hostiteľskými uzlami v sieti. Táto vrstva je definovaná jednak v TCP/IP ale aj OSI (*Open Systems Interconnection*) modele sieťovej komunikácie.

Táto práca narába s modelom TCP/IP, v ktorom aplikačná vrstva definuje práve protokoly a metódy rozhraní pre komunikáciu medzi jednotlivými procesmi spájaných strán v sieti. Samotná aplikačná vrstva však len štandardizuje formu komunikácie, pri čom ustálenie uceleného dátového spojenia a správu prenosu dát u aplikácií typu klient-server a *peer-to-peer* ponecháva na protokoloch nasledujúcej -

2. SIEŤOVÉ VRSTVY

---

transportnej vrstvy. Keďže aplikačná vrstva nijakým spôsobom nepopisuje a nešpecifikuje konkrétne pravidlá pre formu prenášaných dát, aplikácie samotné musia obsahovať logiku, ktorá zabezpečí, že obe komunikujúce strany budú v tomto ohľade navzájom kompatibilné.

Aplikačná vrstva definuje veľké množstvo protokolov, ako napríklad:

- HTTP/HTTPS
- TLS/SSL poskytujúci zabezpečenú vzdialenú komunikáciu po sieti
- FTP využívaný na prenos súborov
- SMTP určený pre emailovú komunikáciu
- DNS realizujúci systém hierarchie doménovým mien, a iné...

Pri tvorbe identifikátoru sa však budeme venovať najmä informáciám z protokolov rodiny HTTP, konkrétne teda hlavičkám a atribútom HTTP a HTTPS.

2.1.1 HTTP

HTTP (*Hypertext Transfer Protocol*) je distribuovaný protokol určený pre spoluprácu a prenos informácií medzi jednotlivými systémami určenými na prácu s hyper-médiami. Tento protokol je bez-stavový a vo všeobecnosti použiteľný nielen pre prenos hypertextu, ale aj správu DNS serverov, prípadne zložitejších objektov a systémov, v ktorých uplatní rozsiahlu škálu svojich hlavičiek a chybových hlášok. Charakteristickým znakom tohto protokolu je aj možnosť voľby reprezentácie dát, čo dáva systémom veľkú nezávislosť na prenášanom formáte.

HTTP funguje na princípe požiadavku a odpovede (*request - response*) založenom na fungovaní samotného klient-server modelu. Klientom môže byť napríklad webový prehliadač, serverom zasa aplikácia spustená na počítači hostiteľského uzla. V tomto prípade teda webový prehliadač zašle správu vo forme HTTP požiadavku na server. V ideálnom prípade server tento požiadavok (*request*) spracuje a vygeneruje odpoveď (napríklad HTML stránku), ktorú vráti klientovi ako správu

vo formáte HTTP odpovede (*response*). Odpoveď pre klienta vždy obsahuje takzvaný (*status*), ktorý informuje o dokončení požiadavku a prípadne samotné telo so správou odpovede.

Celá relácia HTTP spojenia medzi dvoma uzlami je teda sekvenciou niekoľkých takýchto (*request - response*) transakcií. Samotný prenos dát však nie je realizovaný na úrovni HTTP protokolu, ale prostredníctvom protokolu TCP na úrovni transportnej vrstvy. HTTP Klient iniciuje ustálenie TCP spojenia pre špecifický port serveru (typickými portmi sú 80, 443 alebo 8080). HTTP server počúva na danom porte a čaká na správu požiadavku klienta. Po prijatí správy ju už server štandardne spracuje a vráti odpoveď.

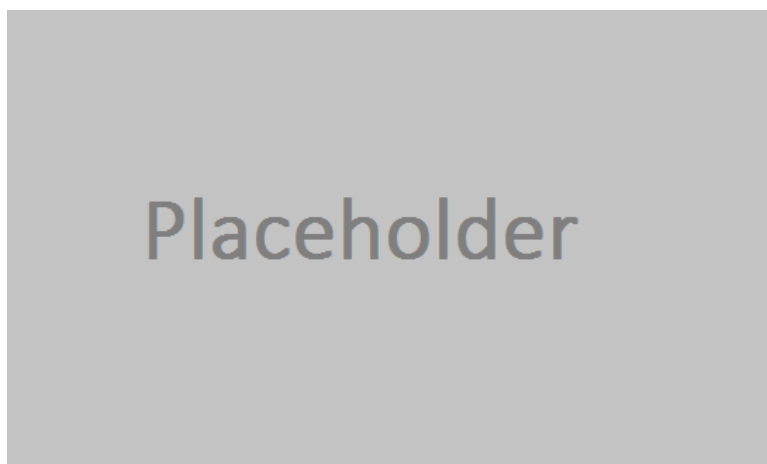
Klient a server komunikujú prostredníctvom zasielanie plain-textových správ. Požiadavok pozostáva z nasledujúcich informácií:

- Definícia požiadavku
- HTTP hlavičky (napríklad: *Accept-Language: en*)
- Prázdny riadok
- Prípadné telo správy

Takisto správa odpovede má definovaný formát podobný formátu požiadavku, ktorý sa skladá z nasledujúcich položiek:

- Status spracovania požiadavku a dôvod
- HTTP hlavičky odpovede (napríklad: *Content-Type: text/html*)
- Prázdny riadok
- Prípadné telo správy odpovede

Prvý riadok definície a každá z hlavičiek musia byť zakončené znakmi `<CR><LF>` (znak pre *carriage return* nasledovaný znakom *line feed*). Prázdny riadok musí zároveň pozostávať výlučne zo znakov `<CR><LF>`. Z pohľadu identifikácie budú neskôr veľmi dôležité práve HTTP hlavičky. U HTTP verzie 1.1 je jedinou povinnou hlavičkou *Host* definujúci server, na ktorý bol požiadavok odoslaný.

Obr. 2.2: Príklad štruktúry HTTP požiadavku a odpovede

2.2 Transportná vrstva

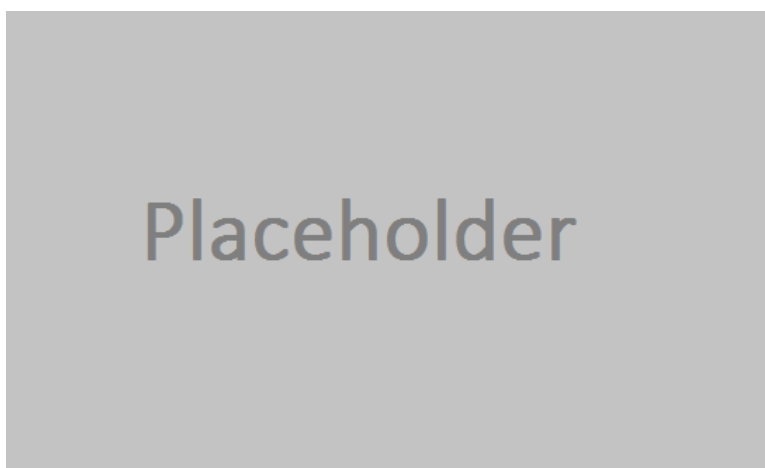
V kontexte TCP/IP modelu sieťovej komunikácie sa transportná vrstva nachádza ako druhá v poradí medzi aplikačnou a sieťovou vrstvou. Ide o súbor protokolov a metód, ktoré poskytujú takzvanú *host-to-host* komunikáciu jednotlivých sieťových uzlov protokolom vyššie popísanej aplikačnej vrstvy. Konkrétne implementuje funkcionality samotného prenosu dát v dátovom toku, zabezpečuje jeho spoľahlivosť, riadenie a multiplexovanie.

Medzi najznámejšie protokoly tejto vrstvy patrí napríklad TCP (*Transmission Control Protocol*), ktorého názov nesie aj samotný sieťový model. Tento protokol je orientovaný na prenos zložitejších spojení, naproti čomu druhý z protokolov - UDP (*User Datagram Protocol*) je vhodný a používaný skôr pre jednoduchšie správy a spojenia. Protokol TCP je komplexnejší najmä kvôli svojmu návrhu, ktorý uchováva stav jednotlivých transakcií a zabezpečuje spoľahlivosť doručenia dátových správ. Ďalšími významnými protokolmi transportnej vrstvy sú DCCP (*Datagram Congestion Control Protocol*) využívaný napríklad pri prenose multimédií, alebo SCTP (*Stream Control Transmission Protocol*), ktorý sa zaoberá prenosom telefónnej signalizácie.

2.2.1 Protokol TCP

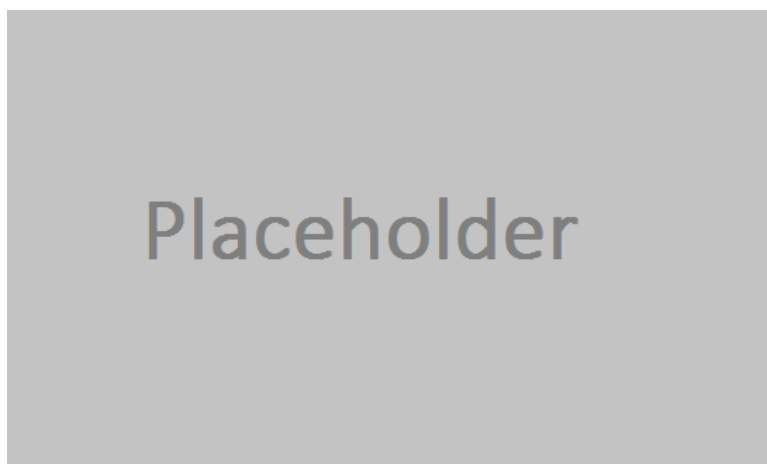
TCP je jeden z najdôležitejších a najpoužívanějších protokolov celého sieťového modelu. Pracuje s ním množstvo ďalších protokolov aplikačnej vrstvy ako napríklad: HTTP, FTP alebo POP3. Jeho najdôležitejšou charakteristikou je pravdepodobne garancia kompletného doručenia všetkých paketov v správnom poradí. K samotným dátam aplikačnej vrstvy preto TCP pripája ku každému paketu aj takzvanú TCP hlavičku *TCP Header*, ktorá ho dopĺňa o informácie potrebné pre dosiahnutie tejto funkcionality.

Obr. 2.3: Schéma popisujúca štruktúru TCP hlavičky a informácií, ktoré sú v nej uložené

Niektoré informácie týchto hlavičiek sú využívané jednak u existujúcich nástrojov na identifikáciu užívateľov, ktorým sa podrobne venuje kapitola 4. Ich vyžitie v algoritme identifikátoru tejto práce následne popisuje kapitola 5.

Aby mohlo dôjsť k samotnému odoslaniu požadovaných dát, musí byť medzi klientom a hostiteľom ustálené TCP spojenie. Ustálenie aj ukončenie tohto spojenia má presne definovanú formu komunikácie nazývanú *three-way handshake*, ktorú popisuje nasledujúci diagram.

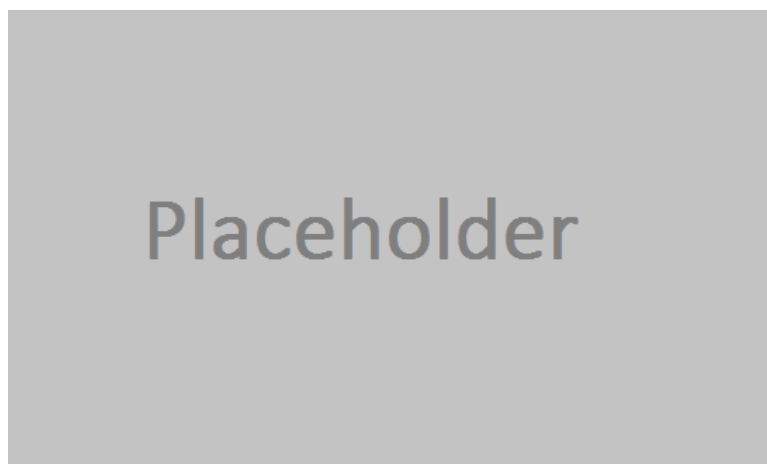
Obr. 2.4: *Three-way handshake* v TCP

2.2.2 Protokol UDP

UDP je na rozdiel od TCP protokolom, ktorý poskytuje takzvaný nespoľahlivý prenos dát medzi uzlami. Táto nespoľahlivosť spočíva v stratovitosti jednotlivých paketov počas prenosu dát bez možnosti automatického preposielania stratených informácií. UDP zároveň ne-garantuje žiadne poradie ich doručenia. Vďaka týmto vlastnostiam je tento protokol veľmi rýchly a jednoduchý, pričom doručuje pakety nezávisle a v pomerne krátkom čase. Ďalšou z jeho typických vlastností je bezstavovosť, vďaka ktorej ho využívajú najmä systémy, ktoré odosiľajú veľké množstvo malých paketov viacerým príjemcom. Ide napríklad o: DNS servery, IPTV médiá, online hry a podobne.

Hlavička UDP protokolu je veľmi jednoduchá a pozostáva len z nevyhnutných informácií ako číslo portu odosielateľa, dĺžka paketu a špecifikácia portu príjemcu. Preto je aj samotný UDP paket znateľne menší ako paket TCP, čo taktiež napomáha rýchlosti jeho prenosu a spracovania. Keďže však UDP poskytuje len minimálne množstvo informácií jeho využitie pri identifikácii je minimálne.

Napriek tomu, že tieto dva protokoly sú pomerne odlišné a slúžia na rôzne účely, ich spoločnou funkcionalitou je použitie portov pre identifikáciu aplikácií komunikujúcich strán. Porty pre TCP a UDP sú na sebe navzájom nezávislé, čo prináša možnosť komunikácie jedného zariadenia zároveň v TCP aj UDP kontexte.

Obr. 2.5: Schéma popisujúca štruktúru UDP hlavičky a informácií

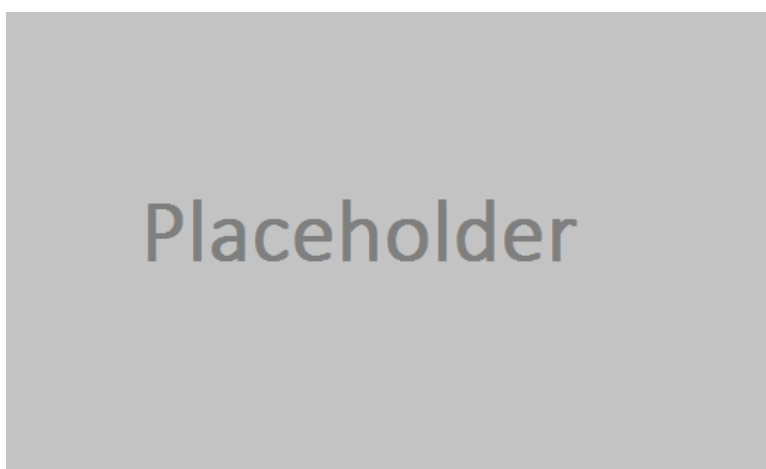
2.3 Sieťová vrstva

Sieťová vrstva je skupina internetových metód, protokolov a špecifikácií, ktorá v sieťovom modeli TCP/IP slúži (transportnej vrstve) na prenos datagramov (paketov) od odosielateľa, cez jednotlivé sieťové rozhrania až k príjemcovi. Každý z uzlov v sieti je na sieťovej vrstve identifikovaný takzvanou IP (*Internte Protocol*) adresou. Táto vrstva teda odvodzuje svoj názov od svojej hlavnej funkcionality, ktorou je formovanie a tvorba pripojenia k internetovej sieti prostredníctvom navzájom prepojených uzlov.

Protokoly sieťovej vrstvy pracujú s paketmi založenými na IP adresách jednotlivých zariadení. Jednoznačne najznámejším protokolom tejto vrstvy je už spomínaný IP (*Internte Protocol*), sieťová vrstva však definuje aj iné dôležité protokoly ako napríklad: ICMP (*Internet Control Message Protocol*), ktorý slúži na odosielanie chybových správ operačnými systémami, alebo IGMP (*Internet Group Management Protocol*) pre podporu multicastu smerovačov. Sieťová vrstva však neobsahuje žiadne protokoly, ktoré definujú komunikáciu na úrovni lokálnej podsiete a fyzických spojení.

2.3.1 Protokol IP

IP protokol sieťovej vrstvy je zodpovedný za adresáciu hostiteľského uzlu a prenos datagramu (paketu) od odosielateľa k príjemcovi cez jednu, alebo viacero IP sietí. Pre tento účel definuje IP vlastný formát hlavičky paketov, čím poskytuje logiku jednoznačnej identifikácie v rámci siete. Štruktúru hlavičky IP paketu znázorňuje nasledujúci diagram.

Obr. 2.6: Schéma popisujúca štruktúru hlavičky IP protokolu

Zrejme najzaujímavejšou informáciou z hľadiska identifikácie bude samotná IP adresa, ktorá okrem identifikácie zariadenia poskytuje aj informáciu o približnej polohe uzlu ktorému bola priradené. Podrobne sa problematike identifikácie pomocou IP adries venuje kapitola 4.

V skutočnosti existujú dve verzie IP protokolu: IP verzie 4 a IP verzie 6. Každá z týchto verzií definuje štruktúru IP adries rozdielne. IP adresy v IPv4 sú 32 bitové, čo obmedzuje ich počet na približne 4,2 miliardy adries. Z tohto počtu sú niektoré konkrétne adresy rezervované na špeciálne účely ako napríklad privátne siete (18 miliónov adries), alebo adresy určené pre multicast (270 miliónov). Rápídny pokles počtu voľných IPv4 adries preto vyústil do rozšírenia protokolu o IPv6. IPv6 definuje 128 bitové adresy, z čoho vyplýva, že poskytne 3.4×10^{38} adries. Tento počet by mal byť do budúcnosti viac ako dostačujúci.

2.4 Vrstva sieťového rozhrania

Vrstva sieťového rozhrania funguje v TCP/IP modeli na najnižšej úrovni. Táto vrstva popisuje samotnú sieťovú architektúru a jej komunikáciu na úrovni fyzického pripojenia. Ide o skupinu metód a komunikačných protokolov, ktoré teda operujú na fyzickom spojení dvoch uzlov.

Niektorými z jej dôležitých protokolov sú: ARP (*Address Resolution Protocol*), RARP (*Reverse Address Resolution Protocol*), NDP (*Neighbor Discovery Protocol*), OSPF (*Open Shortest Path First*) a iné.

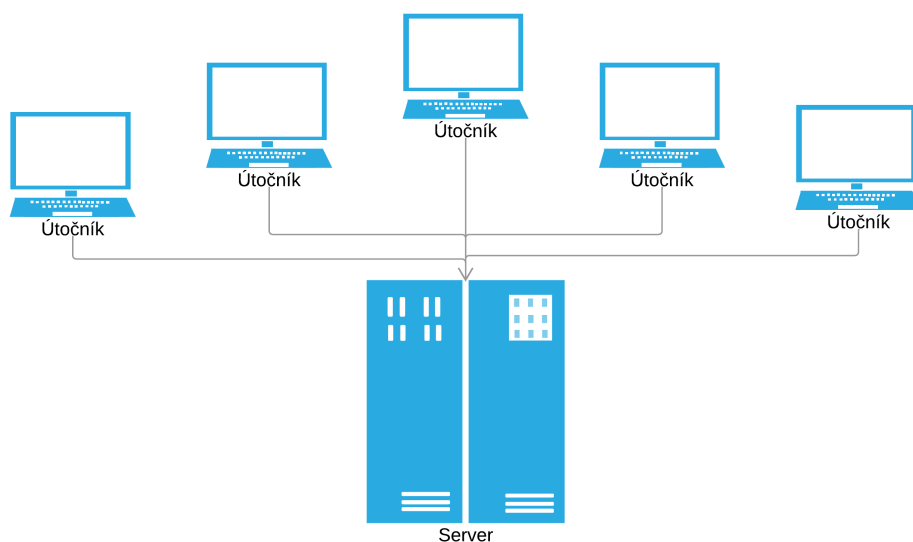
Informácie týchto protokolov však operujú na príliš nízkej úrovni sieťovej infraštruktúry, preto ich nebude možné využiť pri identifikácii. V prehľade je teda vrstva sieťového rozhrania uvedená len pre úplnosť.

3 Útoky typu *Denial of Service*

Jedným z hlavných dôvodov identifikácie užívateľov je prevencia proti útokom. Medzi najznámejšie z útokov patrí tzv. *Denial of Service*, ďalej len *DoS*.

Vo všeobecnosti je za *DoS* útok považovaná snaha útočníka zabrániť oprávneným užívateľom v prístupe k informáciám, prípadne službám poskytovateľa. Snahou útočníka je znefunkčniť pripojenie neustálym narúšaním služby serveru, prípadne sieťovej infraštruktúry, v dôsledku čoho môže dôjsť k čiastočnej, či úplnej strate internetového pripojenia hostiteľa.

Obr. 3.1: Schéma DoS útoku, zdroj: vlastné spracovanie

U distribuovaného *DoS* útoku môže útočník použiť k útoku na server počítače klientov. Nad týmito zariadeniami je možné prevziať kontrolu využitím bezpečnostných chýb alebo nedostatkov. Takto je následne možné donútiť počítač posilať obrovské množstvo dát na webové servery, prípadne odosielanie nevyžiadanej pošty na konkrétne e-mailové adresy. Útok sa nazýva "distribuovaný", pretože útočník používa viac zariadení na začatie útoku *denial-of-service*.

3. ÚTOKY TYPU *Denial of Service*

DoS útok je podobný veľkej skupine ľudí, ktorá sa zhromažďuje pri vstupe do obchodu a bráni vo vstupe skutočným zákazníkom, ktorých záujmom sú reálne služby. Útočníci vykonávajúci tieto útoky sa často zameriavajú na webové služby a servery, ktoré sú poskytované vysoko profitujúcimi inštitúciami, ako sú napríklad banky, prípadne platobné brány.

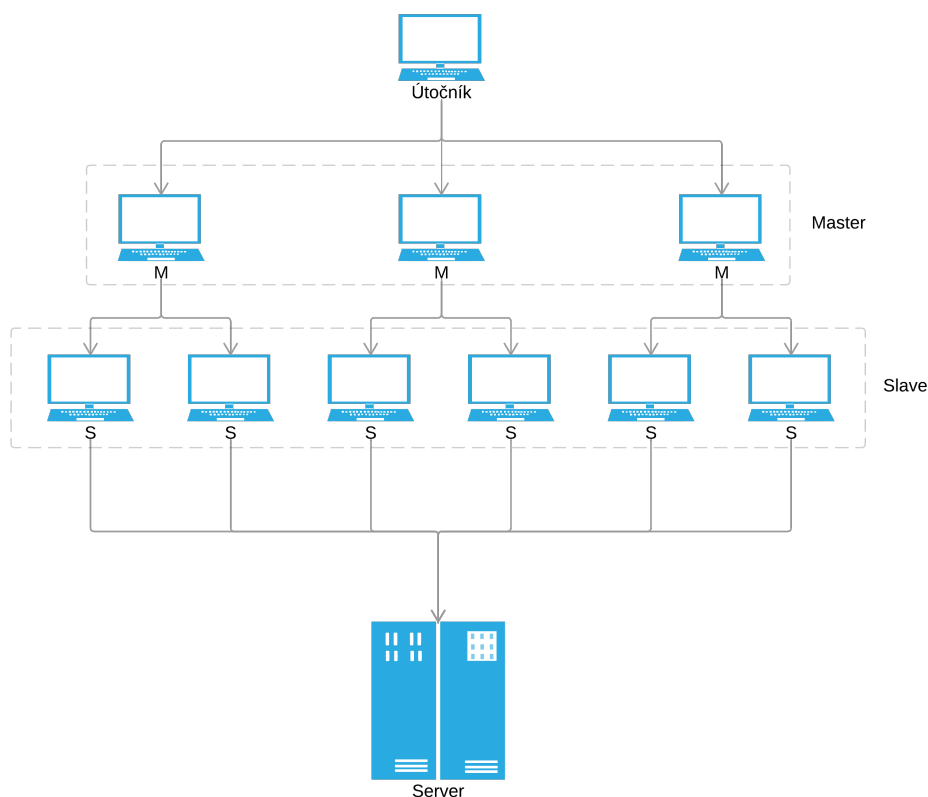
3.1 Základne typy a techniky

Nasledujúce odseky popisujú najpoužívanejšie typy a techniky vykonávania *DoS* útokov a identifikujú prostriedky, ktorými je im možné zabrániť.

3.1.1 Distribuované *DoS* útoky

O distribuovaných *DoS* útokoch hovoríme v prípade, že viaceré zariadenia zaplavia celú šírku pásma prípadne zdrojov cieľového systému, ktorým je zvyčajne jeden, alebo viacero serverov. Takýto útok je často dôsledkom použitia rôznych systémov a zariadení (napríklad *botnetu*), ktoré sa snažia vyťažiť cieľový systém. *Botnet* je rozsiahla virtuálna sieť umelých (*zombie*) počítačov, ktorých cieľom je prijímať príkazy bez vedomia majiteľa. Keď cieľový systém spotrebuje všetky voľné spojenia, ďalšie (nové) už nie je možné nadviazať. Hlavné výhody útočníka pri využití Distribuovaného *DoS* útoku spočívajú v skutočnostiach, že viaceré zariadenia dokážu generovať väčšiu záťaž ako jedno, pričom použitie množstva systémov zabezpečuje omnoho ťažšiu detekciu útočníka a správanie sa každého z týchto zariadení je menej pozorovateľné čo sťažuje obranu voči útočníkovi. Tieto výhody taktiež spôsobujú vývoj obranných mechanizmov. Na strane cieľového serveru už nebude stačiť jednoduché zvýšenie šírky pásma nad hranicu momentálnej veľkosti útoku, pretože útočník môže napríklad zvýšiť počet zapojených zariadení čím by taktiež spôsobil zaťaženie a výpadok systému.

Obr. 3.2: Schéma rozloženia DDoS útoku, zdroj: vlastné spracovanie

3.1.2 Sémantické DoS útoky

Sémantické útoky využívajú špecifickú funkcionality, alebo implementačnú chybu aplikácie, prípadne protokolu zariadenia obete na zneužitie určitého množstva jeho zdrojov. Napríklad v prípade *TCP SYN* útoku je touto zneužitou funkcionalitou alokácia značného množstva priestoru v zozname pripojení ihneď po potvrdení *TCP SYN requestu*. Útočník otvorí viaceré spojenia, ktoré nikdy neuzavrie, čím zahlcuje server.

Pri CGI útoku je cieľom útočníka takýmto spôsobom zahltiť procesor viacerými *CGI requestami*.

3. ÚTOKY TYPU *Denial of Service*

Jedným z obzvlášť nebezpečných útokov je *NAPTHA* útok, ktorý sa zameriava na *TCP* protokol. Inicializuje mnoho *TCP* spojení, ktoré zaplnia zdroje serveru.

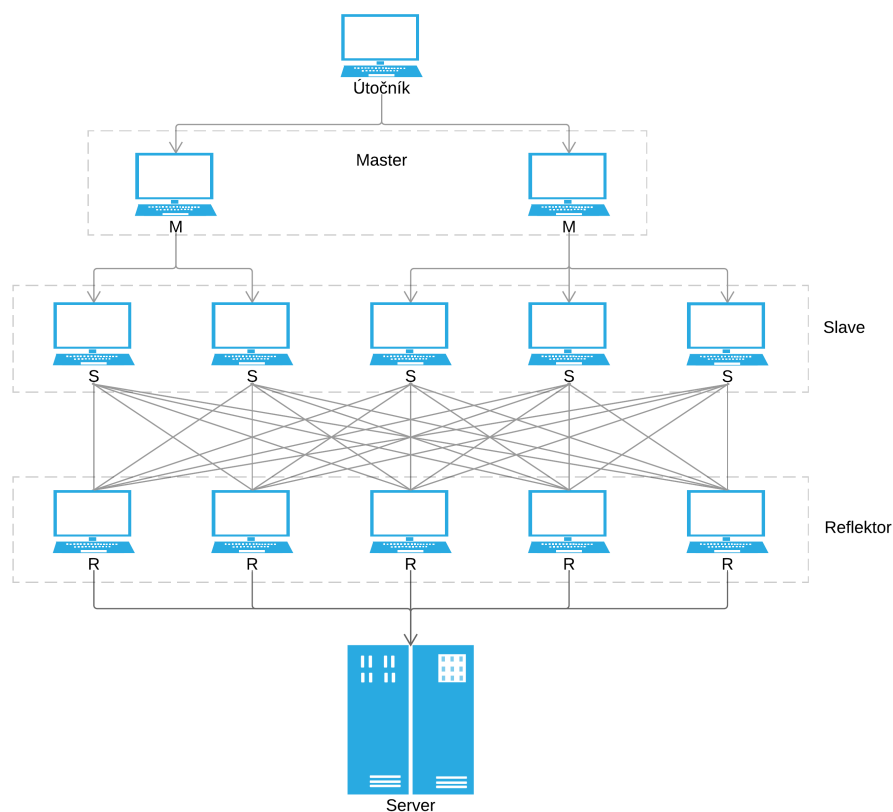
3.1.3 Brute-force útoky

TODO

Source ref: <https://www.eecis.udel.edu/sunshine/publications/ccr.pdf>

3.1.4 Reflexia a zosilnenie

TODO

Obr. 3.3: Schéma rozloženia DRDoS útoku, zdroj: vlastné spracovanie

3.1.5 HTTP POST DoS útoky

TODO

3.2 DoS nástroje a DoS as a Service

Typickou metódou prenosu mechanizmov *DDoS* útokov je malvér. Jedným z príkladov bol takzvaný *MyDoom*. Ide o *DoS* mechanizmus, ktorý sa spúšťal vo predom naplánovanom čase. Tento útok zahŕňal nastavenie hodnoty *IP* adresy cieľového systému pre nasadenie malvéru, pričom pre spustenie útoku nebola potrebná žiadna interakcia s používateľom.

Ďalším spôsobom zneužitia systému pre *DDoS* útok je použitie skrytej časti softvéru tretej strany, ktorý umožní útočníkovi stiahnutie *zombie* agenta, prípadne ho už softvér sám obsahuje. Útočník môže preniknúť do systému taktiež pomocou automatizovaných nástrojov, ktoré zneužívajú chyby v programoch počúvajúcich vzdialené pripojenia. Tento scenár zasahuje primárne systémy, ktoré sa správajú ako webové servery. Typickým príkladom *DDoS* nástroja z tejto oblasti je takzvaný *Stacheldraht*. *Stacheldraht* využíva vrstevnatú štruktúru, v ktorej útočník používa program klienta na pripojenie sa k *handlerom*, ktoré sú zneužívané na prenos príkazov k *zombie* agentom. Agenti následne vykonávajú samotný *DDoS* útok. Agenti sú cez *handleri* zneužívané útočníkom za pomoci použitia automatizovaných algoritmov na vyhľadávanie zraniteľností v programoch, ktoré prijímajú vzdialené pripojenia. Každý *handler* je schopný kontrolovať až tisíce agentov.

DDoS nástroje ako *Stacheldraht* stále používajú klasické *DoS* metódy zamerané na zosilnenie a podvrhovanie *IP* adries ako napríklad útok vyťaženia šírky pásma. Ďalšou z možností je zahltenie zdrojov - *SYN Flood* útok. Novšie nástroje používajú na *DoS* útoky taktiež *DNS* servery.

Nástroje ako *MyDoom* môžu byť použité voči ľubovoľnej *IP* adrese. Menej skúsení útočníci ich používajú k znemožneniu dostupnosti populárnych a známych webových serverov. Naopak sofistikovanejší útočníci používajú tieto nástroje na vydieranie, napríklad voči svojim obchodným protivníkom.

3. ÚTOKY TYPU *Denial of Service*

V niektorých prípadoch sa však môže zariadenie stať časťou *DDoS* útoku zámerne - so súhlasom majiteľa. Príkladom je distribuovaný útok *Operation Payback* organizovaný skupinu *Anonymous*.

—
TODO DoSaaS

3.3 DoS - Zhrnutie

TODO

4 Existujúce prístupy k identifikácií

Nasledujúca kapitola sa venuje popisu, porovnaniu a hodnoteniu existujúcich prístupov, ktoré sú momentálne využívané na účely identifikácie používateľa. Ide najmä o techniky využívajúce: protokoly sieťovej vrstvy (najmä IP adresy), monitorovanie TCP komunikácie a vlastné aplikačné identifikátory.

4.1 Využitie sieťovej vrstvy

Jedným z najtypickejších spôsobov identifikácie užívateľa a jeho zariadenia je IP protokol sieťovej vrstvy. Táto technika je veľmi rozšírená napríklad pre účely blokovania prístupu na server u systémových *firewallov* a podobne. TODO - rozšíriť

4.1.1 Internet Protocol (IP)

Ako popisuje kapitola 2, Internet Protocol slúži na prenos paketov medzi jednotlivými sieťovými uzlami - zariadeniami, ktoré sú identifikované IP adresami. V ideálnom by bolo každé zariadenie v sieti identifikované jednou statickou IP adresou. Bolo by teda možné užívateľa rozpoznať len na základe množiny jeho adries. Bohužiaľ adresový priestor protokolu IPv4 je obmedzený na 3.7 miliardy verejne dostupných adries¹. Z toho vyplýva potreba metód ich dynamického pridelovania, proxy serverov a prekladu, čo identifikáciu značne komplikuje.

U dynamického pridelovania adries ide o jednoduché mapovanie pre zariadenia na úrovni smerovača. Identifikácia je teda stále možná, len sťažená o vyšší počet možných adries pre jedno zariadenie.

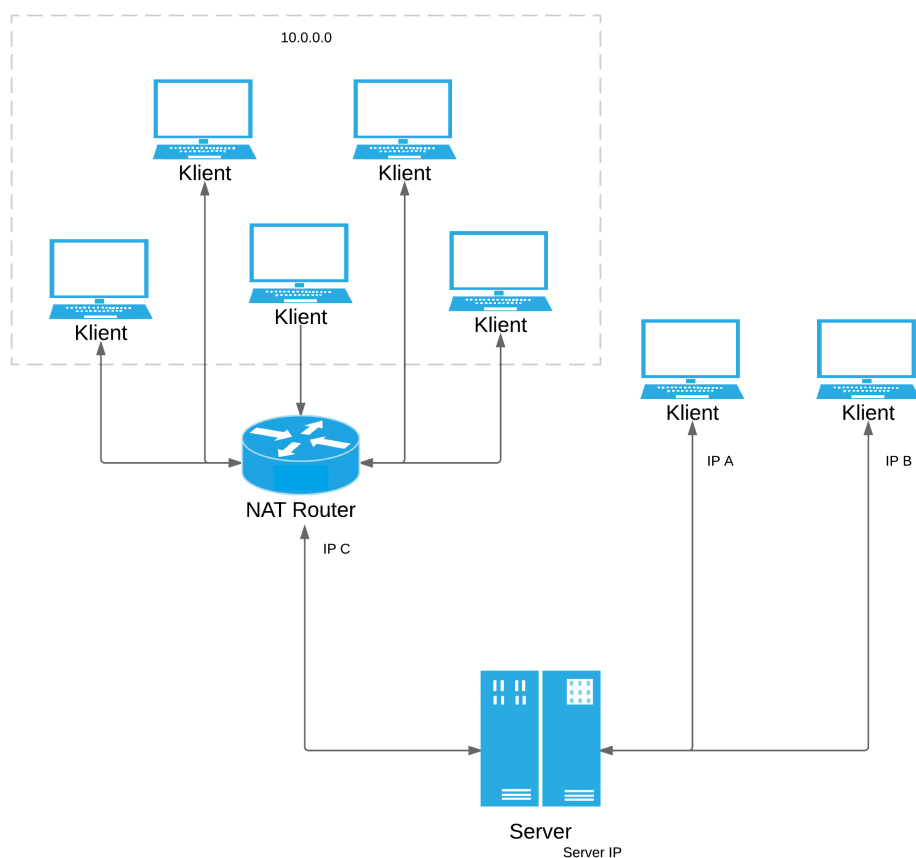
Preklad (*Network Address Translation*) IP adries však identifikáciu prakticky znemožňuje. Vo všeobecnosti ide o techniku prekladu jednej podmnožiny IP adries na inú pomocou zmeny informácie o sieťovej adrese v datagrame IP protokolu. Pôvodne sa táto technika používala pre zjednodušenie presmerovania komunikácie bez nutnosti opätovnej adresácie každého uzlu. V pokročilých implementáciách však dnes

---

1. Uvedené množstvo zahŕňa všetky možné dostupné IPv4 adresy - približne 4.2 miliardy po odpočítaní rezervovaných adries - 588 miliónov.

4. EXISTUJÚCE PRÍSTUPY K IDENTIFIKÁCIÍ

NAT predstavuje veľmi populárnu možnosť takzvaného IP maskovania. Maskovanie IP adries je technika zdieľania jednej verejnej IP adresy celou privátnou podsieťou. Adresný priestor privátnej podsiete, ktorá má byť skrytá je teda vždy mapovaný na verejnú IP adresu smerovača. Táto adresa samotná je taktiež zvyčajne súčasťou väčšej podmnožiny adresného priestoru. Pojem prekladu (NAT) IP adries sa dnes už stal synonymom ich maskovania. Paket odoslaný zo zariadenia, ktoré je prekryté NAT smerovačom bude teda ako zdrojovú adresu niesť namiesto IP adresy zariadenia z ktorého pochádza hodnotu verejnej IP adresy smerovača. Identifikácia na základe IP adresy preto v tomto prípade stráca význam.

Obr. 4.1: Vizualizácia rozloženia IP adresového priestoru pri použití techniky prekladu NAT, zdroj: vlastné spracovanie

4.1.2 Výhody a nevýhody

Hlavnými výhodami použitia IP adres sú jednoduchosť, rýchlosť a flexibilita. Napríklad pre účely znemožnenia prístupu stačí filtrovať len povolené IP adresy, prípadne neumožniť prístup tým zakázaným. Oba spôsoby sú technicky veľmi ľahko implementovateľné.

Ich nevýhodou je najmä rastúci trend použitia proxy serverov a NAT prekladu, čo má napríklad pri banovaní za následok znemožnenie prístupu aj užívateľom, u ktorých to nie je potrebné, ale stoja za rovnakou IP adresou.

Vo všeobecnosti je teda identifikácia zariadení používateľa na základe IP adresy možná. V prípade, že sa však zariadenie skrýva za proxy serverom, prípadne sú adresy prekryté NATom bude táto technika viesť takisto k prekrytiu jednotlivých užívateľov v rámci podsiete.

4.2 Monitoring TCP

Ako popisuje predchádzajúca kapitola, TCP (*Transmission Control Protocol*) je jedným z protokolov transportnej vrstvy sieťovej hierarchie. Jeho najtypickejším znakom je na rozdiel od UDP garancia spoľahlivého doručenia paketov v presnom poradí. Prijatie každého z paketov musí byť potvrdené príjemcom, inak je paket odoslaný znovu. Poradie jednotlivých paketov je zaručené ich sekvenčnými číslami. Tieto vlastnosti robia z TCP jasnú voľbu pre aplikácie, ktoré vyžadujú nulovú stratovosť dát. Aplikácie typicky zasielajú na TCP vrstvu *stream* dát pomocou takzvaných *stream socketov*, čím sú dáta *streamu* rozdelené na primerane veľké segmenty. K segmentom je zároveň spočítaný kontrolný súčet (*TCP checksum*), pomocou ktorého je možné určiť či dáta neobsahujú poškodené pakety. Kontrolné súčty však nie sú v žiadnom ohľade kryptograficky zabezpečené. Podrobný popis štruktúry TCP paketu znázorňuje ==obrazok kapitola 2?==

//TODO dokončiť

4.2.1 Vyhody a nevyhody

TODO

4.3 Aplikačné identifikátory

Na aplikačnej úrovni je identifikácia užívateľa oveľa komplexnejším a do istej miery aj abstraktnejším procesom. Z pohľadu systému sú jeho používateľmi typicky ľudia, prípadne procesy iných služieb, ktoré existujú mimo neho. Identifikátorom (ďalej len ID) užívateľa je teda projekcia aktuálneho jednotlivca, prípadne procesu do počítačového systému. Systém používa typicky abstraktný objekt - účet užívateľa, ktorý obsahuje množinu atribútov pre každého jednotlivca, prípadne proces. Tento objekt má jednoznačné a unikátne ID, prípadne meno, ktorým je reprezentovaný v rámci systému. Ďalej môže objekt obsahovať dodatočné atribúty, ktoré ho popisujú. Atribúty môžu, ale nemusia zahŕňať osobné údaje jednotlivca. Odhliadnuc od ID objektu, bezpečný systém typicky priradí každému z používateľov jednoznačný identifikátor (číslo, alebo reťazec), ktorým sa odkazuje na abstraktný objekt reprezentujúci aktuálnu entitu. Tvorba unikátneho abstraktného objektu vo forme užívateľského účtu pre každého jednotlivca, alebo proces komunikujúci so systémom je na aplikačnej úrovni veľmi dôležitá. Tento objekt je následne používaný na identifikáciu užívateľa v rámci celého systému. Zároveň tento objekt slúži ako odkaz pre jednotlivé akcie systému umožňujúce prístup k údajom komunikujúcej entity. ID používateľa sa tak stáva základom pre kontrolu prístupu. Z toho dôvodu je nevyhnutné uchovávať unikátne ID pre každého používateľa, keďže každý z nich môže mať rozličné požiadavky a individuálne zodpovednosti v rámci akcií tohto systému.

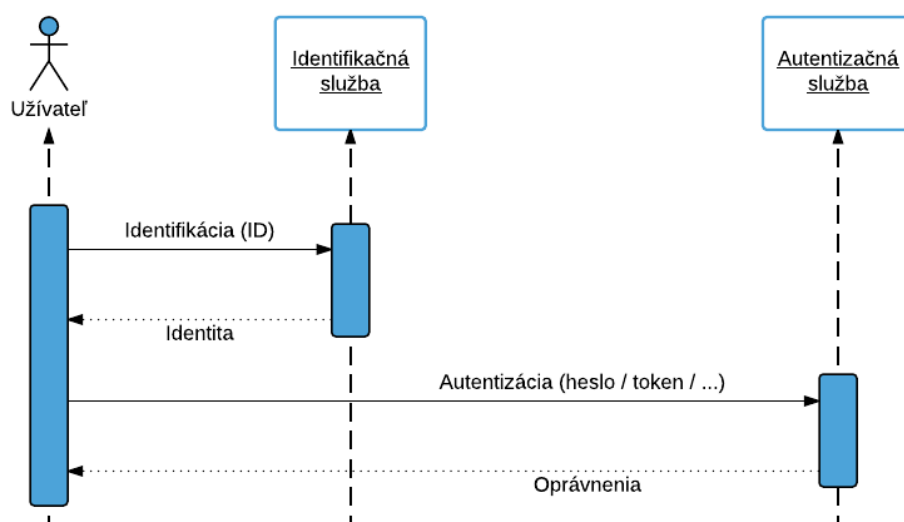
Metóda identifikácie systému poskytuje na aplikačnej úrovni jednoznačnú identitu používateľa. Táto identita je typicky reprezentovaná jeho identifikátorom. Systém preto prehľadáva všetky dostupné abstraktné objekty a vráti objekt vyhovujúci privilégiám a atribútom entity s ktorou aktuálne komunikuje. Po úspešnom dokončení tohto procesu je užívateľ jednoznačne identifikovaný.

Po úspešnej identifikácii typicky nasleduje krok validácie získanej identity, vo všeobecnosti nazývaný autentizácia používateľa. Fakt, že užívateľ tvrdí, že je reprezentovaný špecifickým abstraktným objektom nemusí totiž nutne znamenať, že je to pravda. Pre potvrdenie, že aktuálny používateľ môže byť skutočne mapovaný na konkrétny abstraktný objekt, čím mu budú udelené jeho práva a privilégia musí komunikujúci preukázať svoju identitu systému. Autentizácia je teda

procesom validácie danej poskytnutej identity. Informácie, ktoré predkladá komunikujúca entita sa nazývajú poverenia (*credentials*). Tieto poverenia sa môžu v rôznych systémoch líšiť, prípadne môžu niektoré systémy vyžadovať ich väčšie množstvo. Najčastejšími formami týchto údajov sú: meno, heslo, pin, token, prípadne certifikáty, a iné.

Akonáhle prebehne úspešná autentizácia môže používateľ vykonať akcie, na ktoré má oprávnenia. Všetky akcie ktoré vykoná sú zviazané s jeho identitou a je ich preto možné dodatočne trasovať.

Obr. 4.2: Grafické znázornenie procesu identifikácie užívateľa na aplikačnej úrovni a jeho následnej autentizácie, zdroj: vlastné spracovanie

4.3.1 Výhody a nevýhody

Identifikátory na aplikačnej úrovni sú veľmi jednoznačné a presné z hľadiska priradenia účtu užívateľovi. Je pomocou nich preto následne možné presne sledovať jeho akcie a manipulovať s privilégiami.

Tieto identifikátory sa však v abstrakcii komunikácie nachádzajú príliš vysoko, preto nie je pomocou nich možné ovplyvniť napríklad DoS útoky popísané v kapitole 3.

4.4 Zhrnutie

Na identifikáciu užívateľa, prípadne jeho zariadenia sú v súčasnosti používané rôzne techniky na rôznych vrstvách sieťovej infraštruktúry. Od IP adresy sieťovej vrstvy cez atribúty TCP protokolu až po komplexné aplikačné identifikátory. V praktickej časti tejto práce, ktorá sa zaoberá tvorbou unikátneho identifikátoru, bude použitá kombinácia informácií zo všetkých spomínaných vrstiev (IP adresy, informácie z HTTP a TCP protokolu, ...) tak, aby vznikol čo najpresnejší možný odtlačok aktivity jedného užívateľa.

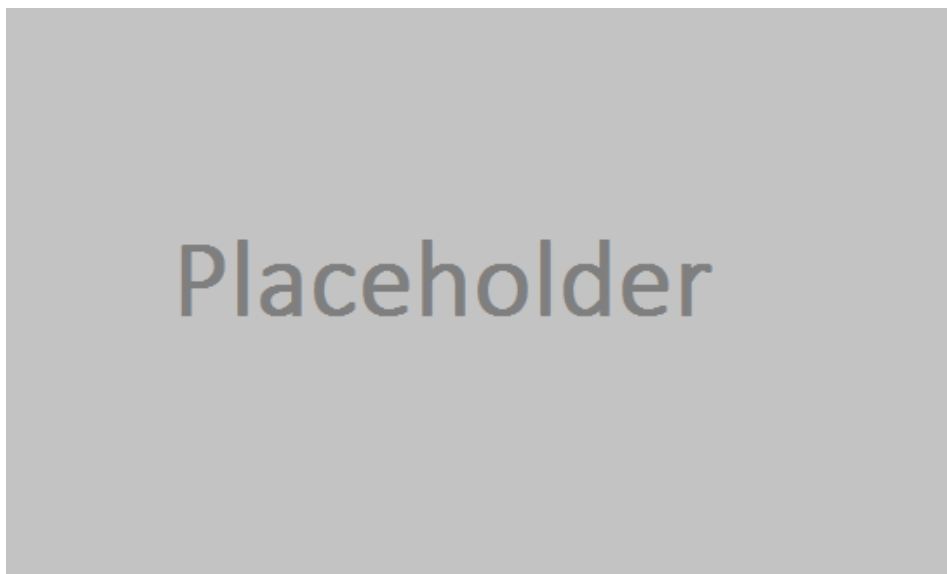
5 Tvorba unikátneho identifikátoru

Hlavným cieľom a výstupom tejto práce je algoritmus definujúci jednoznačný identifikátor užívateľa. Nasledujúca kapitola sa zaoberá práve popisom jeho fungovania, štruktúry, použitých technológií a následnou implementáciou. Na jeho tvorbu boli použité práve informácie HTTP a TCP protokolu popísané v kapitolách 2 a 4. Vďaka nim je algoritmus schopný rozpoznať a priradiť aktivitu každému z používateľov hostiteľského systému.

5.1 Popis Algoritmu

Vo všeobecnosti pozostáva celý algoritmus z piatich hlavných krokov:

1. Zachytenie requestu pred samotným spracovaním hostiteľskou aplikáciou
2. Zhromaždenie HTTP a TCP informácií daného spojenia
  - HTTP dáta sú pasované zo zachyteného requestu
  - TCP dáta poskytuje samostatný sieťový monitor
3. Spracovanie informácií a vytvorenie unikátneho odtlačku requestu
4. Nájdenie najbližšieho podobného identifikátoru v databáze
5. Spracovanie výsledku v podobe vzdialenosti odtlačkov a následná reakcia
  - Ak ide o novú reláciu, pre identifikátor je vytvorený nový záznam
  - V prípade, že miera podobnosti prekročila stanovený prah, nevytvára sa nový záznam. Frekvencia daného odtlačku v databáze je však zvýšená.
  - Ak je frekvencia výskytu konkrétneho odtlačku veľmi vysoká existuje možnosť upozornenia hostiteľskej aplikácie.

Obr. 5.1: Diagram znázorňujúci celý proces algoritmu spracovania requestu a hľadania podobnosti, zdroj: vlastné spracovanie

Ako je znázornené na diagrame 5.1 analýzu spúšťa každý nový HTTP request, na ktorý ďalej nadväzujú akcie tvorby a porovnávania identifikátorov. Zároveň je pri štarte aplikácie spustené vlákno vykonávajúce sieťovú analýzu transportnej vrstvy, ktorá uchováva informácie z niekoľkých posledných spojení. Z týchto HTTP a TCP informácií je teda pre každý request zostavený unikátny odtlačok - identifikátor (*Unique Footprint* - *UFoo*). Aktuálny identifikátor je následne porovnávaný s každým odtlačkom v databázi. Algoritmus na hľadanie najbližšieho suseda k nemu následne pomocou porovnávacej funkcie nájde najviac podobný identifikátor. Podľa miery podobnosti ďalej algoritmus určí či ide o requesty jedného užívateľa, čo spôsobí zvýšenie jeho frekvencie, alebo ide o nový odtlačok, pre ktorý vytvorí nový záznam v DB. Jednou z dodatočných funkcionalít je aj upozornenie hostiteľskej aplikácie pri prekročení limitu frekvencie requestov od jedného užívateľa, čo by mohlo indikovať napríklad DoS útok.

5.2 Štruktúra identifikátoru

Odtlačok je teda kombináciou konkrétne vybraných HTTP a TCP informácií. Objekt sa skladá z dvoch častí = statických a relačných dát. Dôležitejšou z nich sú takzvané statické dáta, ktoré slúžia porovnávacej funkcií na samotné určenie vzdialenosti dvoch identifikátorov. Vzdialenosť vypočítaná touto funkciou môže byť ďalej ovplyvňovaná vzťahmi relačných dát, ktoré riešia špecifické aspekty vybraných informácií, ako napríklad určenie menej bezpečných geo-zón geolokáciou IP adresy klienta.

5.2.1 Statické dáta

Statická časť identifikátora obsahuje väčšie množstvo dát, preto je ukladaná reprezentovaná v podobe reťazca. Skladá sa z troch kategórií dát:

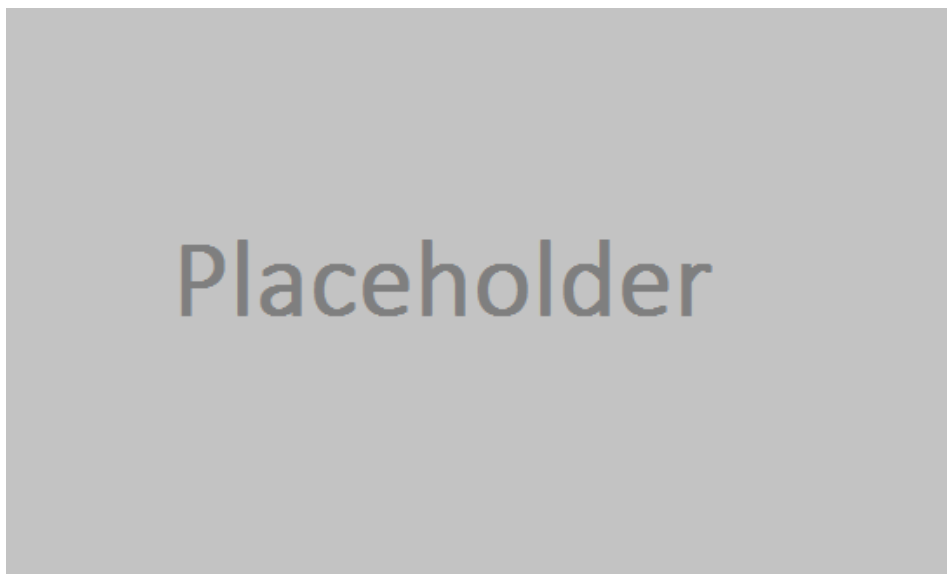
- Statické hlavičky (*Static headers*)- špecifické vopred vybrané HTTP hlavičky ako napríklad: *authorization*, *cookie*, alebo *user-agent*
- Ostatné hlavičky (*Unknown headers*)- ostatné hlavičky daného HTTP requestu, ktoré neboli použité ako statické
- Atribúty- konkrétne informácie z HTTP a TCP protokolu ako napríklad *IP adresa*, *geo-lokácia*, alebo pre *veľkosť TCP okna*

Súhrnne znázorňuje informácie použité pre statické dáta obrázok 5.2.

Každá z týchto informácií má pri použití v porovnávacej funkcií svoj účel a konkrétnu váhu. Veľmi podstatný je napríklad obsah statických hlavičiek. Naopak váha hodnôt TCP okna je porovnaní z IP adresou a geolokáciu menšia, môže však hrať rolu u veľkého množstva requestov. Podrobnejšie sa porovnávacej funkcií a kalibrácií jednotlivých parametrov venuje podkapitola ??x??.

5.2.2 Relačné dáta

Relačné dáta neslúžia na porovnávanie a hľadanie podobných hodnôt. Ich účelom je ošetriť špeciálne prípady u informácií ktoré si to

Obr. 5.2: Detailný pohľad na štruktúru statických dát identifikátoru

vyžadujú. Takýchto informácií nie je mnoho, preto nie je nutné ich komprimovať a serializovať ako dáta statické. Konkrétne sa jedná o:

- Timestamp - presný čas nadviazania spojenia aktuálnej relácie
- Geolokáciu - krajina pôvodu určená na základe IP adresy klienta
- Relačné hlavičky - HTTP hlavičky ako napríklad *forwarded*, alebo *x-csrf-token*.

Jednotlivé položky sú vyhodnocované samostatne a ich výsledky sú aplikované na hodnotu vrátenú funkciou pre výpočet podobnosti. Napríklad pri veľmi malom časovom rozdieli porovnávaných requestov, je ich podobnosť dodatočne zvýšená. U geolokácie môže byť toto zvýšenie dosiahnuté po vyhodnotení requestu klienta z krajiny s najčastejším pôvodom DoS útokov akými sú napríklad: Čína, Kórea, alebo Rusko.

Táto štruktúra statických a relačných dát odtlačku je v aplikácii kalibrovaná pre čo najpresnejšie určenie podobnosti requestov od jedného používateľa. Samozrejme je však možné ju v budúcnosti obmieňať, prípadne pridávať do nej nové informácie.

5.3 Algoritmus hľadania podobnosti

TODO - Úvod

5.3.1 Použité postupy

TODO - Popis

Jaccard index

TODO

Porovnávanie atribútov

TODO

5.3.2 Funkcia na výpočet vzdialenosti

TODO

5.4 Implementácia

TODO - Úvod

5.4.1 Použité technológie

TODO

5.4.2 Štruktúra a rozdelenie funkcionality

TODO

6 Test s reálnými datami

TODO

7 Záver

TODO

A Príloha

Appendices of thesis.